

CÂU NÓI NỔI BẬT CỦA CÁC NHÀ TRIẾT HỌC

1. Chủ tịch Hồ Chí Minh

a. Tư tưởng về độc lập và tự do:

- "Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tột bậc là làm sao nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành"
- "Nước độc lập mà dân không được hưởng hạnh phúc, tự do, thì độc lập cũng chẳng có nghĩa lý gì"
- "Nước Việt Nam có quyền hưởng tự do và độc lập, và thật sự đã trở thành một nước tự do và độc lập. Toàn thể dân tộc Việt Nam quyết đem hết tinh thần và lực lượng, tính mạng và của cải để giữ vững quyền tự do và độc lập ấy"

b. Quan điểm về dân chủ và vai trò của nhân dân:

- "Nước ta là một nước dân chủ, mọi công việc đều vì lợi ích của dân mà làm, các cơ quan chính phủ từ toàn quốc cho đến làng đều là công bộc của dân, nghĩa là để gánh vác việc chung cho dân, chứ không phải để đè đầu dân"
- "Quyền hành và lực lượng đều ở nơi dân"

c. Tư tưởng về con người và sự phát triển toàn diện:

- "Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người"
- "Các phẩm chất và năng lực của con người không phải từ trên trời sa xuống mà phải do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển mà củng cố"

d. Khẳng định về vai trò của cách mạng và giải phóng dân tộc:

- "Lúc này thời cơ thuận lợi đã tới, dù hy sinh tới đâu, dù phải đốt cháy cả dãy Trường Sơn cũng phải kiên quyết giành cho được độc lập"
- "Người ta sẽ không làm gì được cho người An Nam nếu không dựa trên các động lực vĩ đại và duy nhất của đời sống xã hội của họ"
- "Giờ quyết định cho vận mệnh dân tộc đã đến. Toàn quốc đồng bào hãy đứng dậy đem sức ta mà tự giải phóng cho ta"
- "Muốn cứu nước và giải phóng dân tộc không có con đường nào khác con đường cách mạng vô sản"

- "Lúc này thời cơ thuận lợi đã tới, dù hy sinh tới đâu, dù phải đốt cháy cả dãy Trường Sơn cũng phải kiên quyết giành cho được độc lập."

2. Ph. Ăngghen

- "Những ai phi báng triết học nhiều nhất lại chính là những kẻ nô lệ của những tàn tích thông tục hóa, tồi tệ nhất của những học thuyết triết học tồi tệ nhất." (Biện chứng của tự nhiên)

- "Nếu chúng có thể minh chứng được tính chính xác của quan điểm của chúng ta về một hiện tượng tự nhiên nào đó, bằng cách tự chúng ta làm ra hiện tượng ấy, bằng cách tạo ra nó từ những điều kiện của nó, và hơn nữa, còn bắt nó phải phục vụ mục đích của chúng ta, thì sẽ không còn có cái "vật tự nó" không thể nắm được của Cantor nữa"

- "Vấn đề cơ bản lớn của mọi triết học, đặc biệt là của triết học hiện đại, là vấn đề quan hệ giữa tư duy với tồn tại."

- "Quan niệm mới về giới tự nhiên đã được hoàn thành trên những nét cơ bản: Tất cả cái gì cứng nhắc đều bị tan ra, tất cả cái gì là cố định đều biến thành mây khói, và tất cả những gì đặc biệt mà người ta cho là tồn tại vĩnh cửu thì đã trở thành nhất thời; và người ta đã chứng minh rằng toàn bộ giới tự nhiên đều vận động theo một dòng và tuân hoàn vĩnh cửu"

- "Trước hết con người cần phải ăn, uống, ở và mặc, nghĩa là phải lao động, trước khi có thể đấu tranh để giành quyền thống trị, trước khi có thể hoạt động chính trị, tôn giáo, triết học, v.v..."

- "Phép biện chứng chẳng qua chỉ là môn khoa học về những quy luật phổ biến của sự vận động và sự phát triển của tự nhiên, của xã hội loài người và của tư duy."

- "Tư duy của nhà siêu hình chỉ dựa trên những phản đề tuyệt đối không thể dung nhau được, đối với họ một sự vật hoặc tồn tại hoặc không tồn tại"

- "Phương pháp siêu hình chỉ nhìn thấy những sự vật riêng biệt mà không nhìn thấy mối liên hệ qua lại giữa những sự vật ấy."

- "Biện chứng gọi là khách quan thì chỉ phôi trong toàn bộ giới tự nhiên, còn biện chứng gọi là chủ quan, tức là tư duy biện chứng, thì chỉ là phản ánh sự chi phối của sự vận động thông qua những mặt đối lập"

- "Biện chứng khách quan quy định biện chứng chủ quan, tức bản thân sự vật, hiện tượng trong thế giới tồn tại biện chứng như thế nào thì tư duy, nhận thức của con người về chúng cũng phải phản ánh đúng như thế ấy."

- "Tư duy biện chứng là tư duy mềm dẻo, linh hoạt, không tuyệt đối hóa những ranh giới nghiêm ngặt"

- "Kế thừa biện chứng là duy trì các yếu tố tích cực của sự vật, hiện tượng bị phủ định dưới dạng vượt bỏ."
- "Sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện cho sự phát triển tự do của tất cả mọi người."
- "Nhà nước là đại biểu chính thức của toàn xã hội chỉ trong chừng mực nó là nhà nước của bản thân giai cấp đại diện cho toàn xã hội trong thời đại tương ứng."

3. C. Mác

- "Triết học không treo lơ lửng bên ngoài thế giới, cũng như bộ óc không tồn tại bên ngoài con người."
- "Phương pháp biện chứng của tôi không những khác phương pháp của Hegel về cơ bản mà còn đối lập hẳn với phương pháp ấy nữa"
- "Chủ nghĩa cộng sản coi như chủ nghĩa tự nhiên = chủ nghĩa nhân đạo"
- "Triết học không chỉ có chức năng giải thích thế giới hiện tồn, mà còn phải trở thành công cụ nhận thức khoa học để cải tạo thế giới bằng cách mạng."
- "Triết học phải phục vụ cuộc đấu tranh cách mạng và trở thành một vũ khí tinh thần của giai cấp vô sản."
- "Các nhà triết học đã chỉ giải thích thế giới bằng nhiều cách khác nhau, vấn đề là cải tạo thế giới." (Luận cương về Feuerbach)
- "Tiền đề đầu tiên của toàn bộ lịch sử nhân loại thì dĩ nhiên là sự tồn tại của những cá nhân con người sống."
- "Cái mới mà tôi đã làm là chứng minh rằng: 1) sự tồn tại của các giai cấp chỉ gắn với những giai đoạn phát triển lịch sử nhất định của sản xuất; 2) đấu tranh giai cấp tất yếu dẫn đến chuyên chính vô sản; 3) bản thân nền chuyên chính này chỉ là bước quá độ tiến tới thủ tiêu mọi giai cấp và tiến tới xã hội không giai cấp." *C.Mác, Thư gửi G. Vây-đơ-mai-ơ ngày 5-3-1852*
- "Thiên tài của Mác chính là ở chỗ ông đã giải đáp được những vấn đề mà tư tưởng tiên tiến của nhân loại đã nêu ra."
- "Đối với nghệ thuật, người ta biết rằng những thời kỳ hưng thịnh nhất định của nó hoàn toàn không tương ứng với sự phát triển chung của xã hội"
- "Sự vật, hiện thực cái có thể cảm giác được, chỉ được nhận thức dưới hình thức khách thể, hay hình thức trực quan, chứ không được nhận thức là hoạt động cảm giác của con người, là thực tiễn - không được nhận thức về mặt chủ quan"
- "Phép biện chứng chẳng qua chỉ là môn khoa học về những quy luật phổ biến của sự vận động và sự phát triển của tự nhiên, của xã hội loài người và của tư duy"

- "Việc khắc phục sự tha hóa chính là sự xóa bỏ chế độ sở hữu tư nhân, giải phóng người công nhân khỏi lao động bị tha hóa dưới chủ nghĩa tư bản."
- "Sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện cho sự phát triển tự do của tất cả mọi người." (Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản)
- "Từ chỗ là những hình thức phát triển của lực lượng sản xuất, những quan hệ ấy trở thành những xiềng xích của các lực lượng sản xuất."

4. V. I. Lênin

- "Chủ nghĩa Mác không có gì là giống 'chủ nghĩa tông phái', hiểu theo nghĩa là một học thuyết đóng kín và cứng nhắc, nảy sinh ở ngoài con đường phát triển vĩ đại của văn minh thế giới."
- "Lịch sử triết học và lịch sử khoa học xã hội chỉ ra một cách hoàn toàn rõ ràng rằng chủ nghĩa Mác không có gì là giống 'chủ nghĩa tông phái', hiểu theo nghĩa là một học thuyết đóng kín và cứng nhắc, nảy sinh ở ngoài con đường phát triển vĩ đại của văn minh thế giới". Người còn chỉ rõ, học thuyết của Mác "ra đời là sự thừa kế thẳng và trực tiếp những học thuyết của những đại biểu xuất sắc nhất trong triết học, trong kinh tế chính trị học và trong chủ nghĩa xã hội".
- "Trong suốt cả lịch sử hiện đại của châu Âu và nhất là vào cuối thế kỷ XVIII, ở nước Pháp, nơi đã diễn ra một cuộc quyết chiến chống tất cả những rác rưởi của thời Trung Cổ, chống chế độ phong kiến trong các thiết chế và tư tưởng, chỉ có chủ nghĩa duy vật là triết học duy nhất triệt để, trung thành với tất cả mọi học thuyết của khoa học tự nhiên, thù địch với mê tín, với thói đạo đức giả, v.v."
- "Giai cấp vô sản châu Âu có thể nói rằng khoa học của mình là tác phẩm sáng tạo của hai bác học kiêm chiến sĩ mà tình bạn đã vượt xa tất cả những gì là cảm động nhất trong những truyền thuyết của đời xưa kể về tình bạn của con người"
- "Chúng ta không hề coi lý luận của Mác như là một cái gì đã xong xuôi hẳn và bất khả xâm phạm, trái lại chúng ta tin tưởng rằng, lý luận đó chỉ đặt nền móng cho môn khoa học mà những người xã hội chủ nghĩa cần phải phát triển hơn nữa về mọi mặt, nếu họ không muốn lạc hậu với cuộc sống"
- "Hai quan niệm cơ bản (...) về sự phát triển: sự phát triển coi như là giảm đi và tăng lên, như là lặp lại, và sự phát triển coi như là sự thống nhất của các mặt đối lập (...). Quan niệm thứ nhất là chết cứng, nghèo nàn, khô khan. Quan niệm thứ hai là sinh động... cho ta chìa khóa của sự 'tự vận động' của tất cả mọi cái đang tồn tại."
- "Triết học hiện đại cũng có tính đảng như triết học hai nghìn năm về trước. Những đảng phái đang đấu tranh với nhau, về thực chất, là chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa duy tâm."

- "Chính quyền Xô viết không phải là cái gì khác mà chỉ là hình thức của chuyên chính vô sản"
- "Lênin là nhà bác học vĩ đại trong đấu tranh cách mạng và là nhà cách mạng trong hoạt động khoa học"
- "Có thể định nghĩa vắn tắt phép biện chứng là học thuyết về sự thống nhất của các mặt đối lập"
- "Phép biện chứng duy vật hình thành từ sự thống nhất hữu cơ giữa thế giới quan duy vật và phương pháp luận biện chứng"
- "Chính quyền Xô viết không phải là cái gì khác mà chỉ là hình thức của chuyên chính vô sản." (*Cách mạng vô sản và tên phản bội Causky*)
- "Cách mạng xã hội chủ nghĩa ở một nước là một bộ phận cấu thành của cách mạng xã hội chủ nghĩa thế giới." (*Nhà nước và cách mạng*)
- "Sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện cho sự phát triển tự do của tất cả mọi người."
- "Để giành thắng lợi trong cuộc đấu tranh, giai cấp vô sản tất yếu phải tổ chức ra chính đảng của mình."
- "Chuyên chính vô sản không chỉ là bạo lực mà còn là việc tổ chức lại toàn bộ nền kinh tế quốc dân theo nguyên tắc mới." (*Sáng kiến vĩ đại*)
- "Phép biện chứng duy vật là công cụ nhận thức về sự phát triển và vận động của hiện thực." (*Bút ký triết học*)
- "Nhà nước vô sản là kiểu nhà nước đặc biệt, là nhà nước của số đông thống trị số ít."
- "Không có lý luận cách mạng thì cũng không thể có phong trào cách mạng."
- "Chỉ có trong xã hội cộng sản, nhân loại mới thoát khỏi mọi áp bức và bất công."
- "Đấu tranh chính trị là hình thức đấu tranh cao nhất của giai cấp vô sản."

5. Karl Marx và Friedrich Engels

- "Vấn đề cơ bản của mọi triết học, đặc biệt là của triết học hiện đại, là vấn đề quan hệ giữa tư duy với tồn tại." *C. Mác và Ph. Ăngghen*
- "Cảm giác là một hình ảnh chủ quan của thế giới khách quan."
- "Chúng ta gọi chủ nghĩa cộng sản là một phong trào hiện thực, nó xóa bỏ trạng thái hiện nay." (*Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*)
- "Cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản chia thành hai giai đoạn cơ bản: Giai đoạn trước khi giành chính quyền và giai đoạn sau khi giành chính quyền."
- "Chỉ đứng trên lập trường giai cấp công nhân mới đưa ra được quan điểm duy vật lịch sử."

- "Sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện cho sự phát triển tự do của tất cả mọi người."
- "Theo quan điểm duy vật về lịch sử, nhân tố quyết định trong lịch sử xét đến cùng là sự sản xuất và tái sản xuất ra đời sống hiện thực." (*Ph.Ăngghen, Toàn tập*)
- "Phát triển nền dân chủ đến cùng, tìm ra những hình thức của sự phát triển ấy, đem thí nghiệm trong thực tiễn."
- "Mọi học thuyết về đạo đức đã có từ trước đến nay đều là sản phẩm của tình hình kinh tế của xã hội lúc bấy giờ."
- "Các triết gia không mọc lên như nấm từ trái đất; họ là sản phẩm của thời đại của mình, của dân tộc mình, mà dòng sữa tinh tế nhất, quý giá và vô hình được tập trung lại trong những tư tưởng triết học."
-

6. Immanuel Kant (Cantor)

- "Triết học là hệ thống tri thức về những nguyên tắc cơ bản và nền tảng của tồn tại người, về những đặc trưng bản chất nhất của mối quan hệ giữa con người với tự nhiên, với xã hội và với đời sống tinh thần."
- "Con người không thể có được những tri thức đúng đắn, chân thực, bản chất về những thực tại nằm ngoài kinh nghiệm khả giác"
- "Vật tự nó là thực tại nằm ngoài khả năng nhận thức của con người, và trí tuệ con người bất lực trước thế giới thực tại." Quan điểm này làm nên triết học bất khả tri của Kant, trong đó ông nhấn mạnh sự bí ẩn và giới hạn trong nhận thức con người
- "Nhận thức bắt đầu từ kinh nghiệm, nhưng không hoàn toàn bắt nguồn từ kinh nghiệm." (Từ tác phẩm *Phê phán lý tính thuần túy*), Kant nhấn mạnh rằng lý trí có khả năng tự lập để xây dựng các phạm trù nhận thức vượt ngoài kinh nghiệm
- "Thế giới quan sát được là thế giới trong sự cảm nhận của con người."

7. Denis Diderot

- "Cảm giác là đặc tính chung của vật chất hay là sản phẩm của tính tổ chức của vật chất."
- "Bản chất của tự nhiên là tự nó sinh thành và phát triển, không cần bất kỳ lực lượng siêu nhiên nào can thiệp." Diderot thể hiện quan điểm duy vật, phủ nhận sự can thiệp của Thượng đế vào quá trình vận động của thế giới
- "Chúng ta chỉ có thể hiểu biết thông qua kinh nghiệm và sự suy xét tự do." Diderot nhấn mạnh vai trò của lý trí và kinh nghiệm trong việc khám phá thế giới

– "Con người phải đấu tranh để giành lấy tự do tư tưởng, không chấp nhận sự áp bức từ bất kỳ tôn giáo hay quyền lực nào." Đây là một tuyên ngôn của Diderot trong phong trào Khai sáng, ủng hộ quyền tự do và chống lại sự chuyên chế

8. Hegel (Hêghen)

- "Triết học của mình là một hệ thống nhận thức phổ biến, trong đó các ngành khoa học riêng biệt chỉ là những mắt khâu phụ thuộc vào triết học, là lôgic học ứng dụng"
- "Ý niệm tuyệt đối là bản thể, sinh ra toàn bộ thế giới hiện thực." Hegel nhấn mạnh vai trò tối thượng của lý tính và ý niệm trong việc hình thành và phát triển thế giới
- "Nhận thức chính là quá trình tự ý thức của tinh thần thế giới." Hegel cho rằng quá trình nhận thức của con người là sự tự phản ánh và phát triển của tinh thần thế giới
- "Biện chứng không chỉ là phương pháp nhận thức mà còn là phương pháp luận của mọi khoa học." Phép biện chứng của Hegel thể hiện tính toàn diện trong việc tiếp cận các vấn đề triết học và khoa học
- "Thế giới hiện thực chỉ là sự phản ánh biện chứng của ý niệm." Quan điểm duy tâm của Hegel khẳng định rằng mọi hiện thực đều được sinh ra và chi phối bởi ý niệm tuyệt đối

9. David Hume

- "Tri thức của con người chỉ dừng lại ở kinh nghiệm. Chân lý phải phù hợp với kinh nghiệm." Hume là một trong những người tiên phong trong việc nhấn mạnh vai trò của kinh nghiệm trong việc hình thành tri thức
- "Con người không thể đạt được tri thức chắc chắn về các sự vật nằm ngoài kinh nghiệm cảm giác." Hume phản bác các quan điểm siêu hình về tri thức, cho rằng con người chỉ có thể hiểu biết những điều có thể cảm nhận được qua giác quan
- "Khi mọi người nói về lý trí, họ thường ngụ ý một thứ gì đó mà không được xác minh qua kinh nghiệm, và đó chính là vấn đề." Câu nói này thể hiện sự hoài nghi của Hume đối với lý luận không dựa trên kinh nghiệm thực tế
- "Những gì con người biết, dù là lý luận hay cảm giác, luôn luôn phải có giới hạn." Đây là một cách nhìn hoài nghi về khả năng nhận thức của con người

10. Các quan điểm khác

"Thế giới quan đúng đắn là tiền đề quan trọng để xác lập phương thức tư duy hợp lý và nhân sinh quan tích cực trong khám phá và chinh phục thế giới."

Thomas Henry Huxley:

- "Bất khả tri luận khẳng định rằng, ý thức con người không thể đạt tới thực tại tuyệt đối."

Descartes:

- "Cogito, ergo sum" ("Tôi tư duy, tôi tồn tại"). Đây là một trong những câu nói nổi tiếng nhất của Descartes, phản ánh quan điểm về sự chắc chắn của sự tồn tại thông qua tư duy

Aristotle (Aristốt):

- "Tất cả chúng ta đều muốn hạnh phúc. Mọi hành động của con người đều hướng tới mục tiêu này, và mục tiêu của đời sống là đạt được hạnh phúc."

Plato (Platon):

- "Chúng ta không học để biết điều gì là đúng, mà chỉ là nhớ lại điều đó từ trong tâm hồn chúng ta." Đây là quan điểm của Plato về học tập và tri thức, phản ánh niềm tin vào lý tưởng và sự sống sau khi chết

Socrates (Xôcrat):

- "Cuộc sống không được kiểm tra là cuộc sống không đáng sống." Socrates nhấn mạnh tầm quan trọng của việc tự vấn và tìm kiếm sự thật trong cuộc sống

Confucius (Khổng Tử):

- "Nếu bạn muốn hạnh phúc, đừng đi tìm hạnh phúc, mà hãy tạo ra nó." Đây là quan điểm của Khổng Tử về đạo đức và cách sống trong xã hội

Mác và Anggen:

- "Giai cấp tư sản, trong quá trình thống trị giai cấp chưa đầy một thế kỷ, đã tạo ra những lực lượng sản xuất nhiều hơn và đồ sộ hơn lực lượng sản xuất của tất cả các thế hệ trước kia gộp lại" (Tuyên ngôn của Đảng cộng sản)

–

11. Các tác phẩm

- *Bách khoa thư Britannica* định nghĩa, "Triết học là sự xem xét lý tính, trừu tượng và có phương pháp về thực tại với tính cách là một chỉnh thể hoặc những khía cạnh nền

tảng của kinh nghiệm và sự tồn tại người. Sự truy vấn triết học (Philosophical Inquiry) là thành phần trung tâm của lịch sử trí tuệ của nhiều nền văn minh”.

– “*Bách khoa thư triết học mới*” của Viện Triết học Nga xuất bản năm 2001 viết: “Triết học là hình thức đặc biệt của nhận thức và ý thức xã hội về thế giới, được thể hiện thành hệ thống tri thức về những nguyên tắc cơ bản và nền tảng của tồn tại người, về những đặc trưng bản chất nhất của mối quan hệ giữa con người với tự nhiên, với xã hội và với đời sống tinh thần”.

– *Phê phán năng lực phán đoán* (Kritik der Urteilkraft, 1790) dùng để chỉ thế giới quan sát được với nghĩa là thế giới trong sự cảm nhận của con người (Kant).

– Vào đầu năm 1842, tờ báo *Sông Ranh* ra đời. Sự chuyển biến bước đầu về tư tưởng của C.Mác diễn ra trong thời kỳ ông làm việc ở báo này.

– *Góp phần phê phán triết học pháp quyền của Hegel* do Mác viết.

– *Niên giám Pháp – Đức* được xuất bản tháng 2 - 1844, đã đánh dấu việc hoàn thành bước chuyển dứt khoát của ông sang lập trường của chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa cộng sản.

– *Sêlinh và việc chúa truyền* xuất bản tháng 3 – 1842.

– C.Mác viết *Bản thảo kinh tế - triết học* 1844 trình bày khái lược những quan điểm kinh tế và triết học của mình thông qua việc tiếp tục phê phán triết học duy tâm của Hegel và phê phán kinh tế chính trị học cổ điển của Anh.

– *Tác phẩm Gia đình thần thánh* là công trình của Mác và Ph.Ăngghen, được xuất bản tháng 2 – 1845. Tác phẩm này đã chứa đựng "quan niệm hầu như đã hoàn thành của Mác về vai trò cách mạng của giai cấp vô sản", và cho thấy "Mác đã tiến gần như thế nào đến tư tưởng cơ bản của toàn bộ "hệ thống" của ông.... tức là tư tưởng về những quan hệ xã hội của sản xuất".

– Mùa xuân 1845, *Luận cương về Feuerbach* ra đời. Ph.Ăngghen đánh giá đây là văn kiện đầu tiên chứa đựng mầm mống thiên tài của một thế giới quan mới.

– Cuối năm 1845 - đầu năm 1846, C.Mác và Ph.Ăngghen viết chung tác phẩm *Hệ tư tưởng Đức* trình bày quan điểm duy vật lịch sử một cách hệ thống.

– Năm 1847, C.Mác viết tác phẩm *Sự khôn cùng của triết học*, tiếp tục đề xuất các nguyên lý triết học, chủ nghĩa cộng sản khoa học, như chính Mác sau này đã nói, "Chứa đựng những mầm mống của học thuyết được trình bày trong bộ *Tư bản* sau hai mươi năm trôi lao động".

– Năm 1848, C.Mác cùng với Ph.Ăngghen viết tác phẩm *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*. Đây là văn kiện có tính chất cương lĩnh đầu tiên của chủ nghĩa Mác.

– Mác viết hàng loạt tác phẩm quan trọng. Hai tác phẩm: Đấu tranh giai cấp ở Pháp và Ngày 18 tháng Sương mù của Lui Bônápácơ đã tổng kết cuộc cách mạng Pháp (1848 - 1849). Các năm sau, cùng với những hoạt động tích cực để thành lập Quốc tế I, Mác đã tập trung viết tác phẩm khoa học chủ yếu của mình là bộ Tư bản (tập 1 xuất bản 9/1867), rồi viết Góp phần phê phán kinh tế chính trị học (1859).

– Năm 1871, Mác viết Nội chiến ở Pháp, phân tích sâu sắc kinh nghiệm của Công xã Pari.

– Năm 1875, Mác cho ra đời một tác phẩm quan trọng về con đường và mô hình của xã hội tương lai, xã hội cộng sản chủ nghĩa - tác phẩm Phê phán Cương lĩnh Gô ta.

– Nguồn gốc của gia đình, của chế độ tư hữu và của nhà nước (1884) và Lútích Phoi-ơ-bắc và sự cáo chung của triết học cổ điển Đức (1886) của Angghen.

– Biện chứng của tự nhiên (1873-1876) và Chống Duyrinh (1876-1878) của Angghen.

– V.I.Lênin đã viết các tác phẩm chủ yếu như: Những "người bạn dân" là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ - xã hội ra sao? (1894); Nội dung kinh tế của chủ nghĩa dân túy và sự phê phán trong cuốn sách của ông Xơruvê về nội dung đó (1894); Chúng ta từ bỏ di sản nào? (1897); Làm gì? (1902), v.v..

– Trong tác phẩm "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ", Lênin đã phát triển học thuyết của Mác về cách mạng xã hội chủ nghĩa, đã nêu ra được những đặc điểm, động lực và triển vọng của cách mạng dân chủ tư sản trong thời đại đế quốc chủ nghĩa.

– Qua tác phẩm “Bút ký triết học” (1914 - 1916), V.I.Lênin quan tâm nghiên cứu, bổ sung, phát triển phép biện chứng duy vật.

– Trong tác phẩm: “Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tốt cùng của chủ nghĩa tư bản” (1913), V.I.Lênin đã phân tích chủ nghĩa đế quốc là giai đoạn tốt cùng của chủ nghĩa tư bản, đơm trước của cách mạng xã hội chủ nghĩa.